

Oponenturu provedl tým Andršová – Dořčáková – Karásková.

KVANTITATIVNÍ VÝZKUM

**SOC706 – METODOLOGIE SOCIÁLNÍCH VĚD
KOMBINOVANÉ STUDIUM**

Navrátilová Vladana	UČO : 182469
Ing. Němečková Eva	UČO : 182225
Ing. Simonová Hana	UČO : 182108
Zachoval Tomáš	UČO : 182011

Vyučující: Mgr. Igor Nosál, Ph.D.

Datum odevzdání: 6. 12. 2005

Fakulta sociálních studií MU, 2005

Téma výzkumu : **Lidé s mentálním postižením a volný čas**

Výzkumná otázka : Jak tráví lidé s mentálním postižením svůj volný čas?

Domníváme se, že výzkumnou otázku „Jak tráví lidé s mentálním postižením svůj volný čas?“ řeší koncept rozsahu volnočasových aktivit (viz operacionalizace). Pro další dva koncepty nejsou uvedeny výzkumné otázky, ačkoliv se s nimi dále setkáváme – jaký je vztah mezi různorodostí nabídek volnočasových aktivit a návštěvností, jaký je vztah mezi spokojeností s kvalitou aktivit a zájmem o ně, jaký je vztah mezi dostupností aktivit a jejich návštěvností. Lze uvést i odvozenou otázku – Jak jsou postižení spokojeni s nabídkou aktivit.

Zdůvodnění výběru tématu :

Lidé s mentálním postižením jsou součástí naší společnosti, nemůžeme je z ní vyloučit. Bylo by zajímavé zjistit, jakým způsobem tráví lidé s mentálním postižením svůj volný čas, jak je při tom vnímá jejich okolí a společnost, zda nějak ovlivňují společnost, jakým způsobem probíhá integrace mentálně postižených do společnosti, negativní či pozitivní ohlasy, možnosti trávení volného času společně se zdravými lidmi apod.

Nejčastější způsoby trávení volného času mentálně postižené mládeže a dospělých + podíl mentálně postižených, oblíbené činnosti, předsudky, očekávání.

Očekávání výzkumu :

Očekáváme, že zjistíme, jak lidé s mentálním postižením tráví svůj volný čas, zda je problém ve společném trávení volného času mentálně postižených a zdravých jedinců a také můžeme zjistit, jak probíhá neustále opakovaná otázka integrace mentálně postižených.

Účel výzkumu :

Účelem našeho výzkumu je především objektivní zjištění kvality volnočasových aktivit, které jsou v současné době pro mentálně postižené organizovány a rozsah zájmu společnosti o problematiku mentálně postižených lidí. – rozsah zájmu společnosti projekt neřeší

Výzkum bude zaměřen na :

1. Náplň volného času mentálně postižených
 - jednotlivé činnosti a aktivity,
 - organizace a zařízení, která se službami pro mentálně postižené zabývají, - není dále řešeno

- dostupnost a kvalita služeb.
2. Vliv volnočasových aktivit na kvalitu rozvoje dovedností a schopností lidí s mentálním postižením - o tomto bodu už se dále nehovoří, projekt jej neřeší
- možnosti učení se nových dovedností u lidí s mentálním postižením,
 - začlenění do společnosti,
 - možnosti uplatnění v pracovním procesu.

Záměrem realizace našeho výzkumu je možnost přispět zjištěnými výsledky ke zlepšení kvality využití volného času pro mentálně postižené a také poskytnout informace, které by mohly pomoci jejich začleňování do společnosti.

Výzkumná jednotka :

Výzkum se zaměří na lidi s mentálním postižením (LMR a SMR) ve věku od 15 do 45 let docházející do denních center, která se zabývají pracovní terapií, psychosociální rehabilitací, skupinovou psychoterapií a volnočasovými aktivitami. Osloveno bude 200 respondentů z níže uvedených denních center a stacionářů.

- mentálně postižení v denním centru „**Okýnko**“ v **Mohelnici**. Jedná se o denní centrum pro mládež s kombinovaným nebo těžkým zdravotním postižením, které v Mohelnici otevřela Charita Zábřeh. Denní centrum navštěvují žáci speciálních škol, které nový školský zákon "vyhnal" ze tříd. Speciální školy totiž dosud zajišťovaly péči od raného věku až do ukončení povinné školní docházky; tedy často až do hraničního věku šestadvaceti let.
- lidé s lehkým a středním mentálním postižením v denním stacionáři **Effeta Brno** (Pracovní terapie), od 18 let výše.
- **Česká společnost pro duševní zdraví, pobočka Ostrava** – je dobrovolné, příspěvkové, občanské, humanitární a svépomocné hnutí neziskového charakteru s celorepublikovou působností. Má tři pobočky: Praha, Mladá Boleslav a Ostrava. Smyslem ČSDZ je osvětová činnost a spolupráce s odborníky z oblasti péče o duševní zdraví – tvorba koncepce modelu psychiatrické péče v ČR. Mimoto také zajišťování volnočasových aktivit a poskytování poradenských služeb, chráněného bydlení.
- **Sdružení pro pomoc mentálně postiženým**, městská organizace Ostrava.
- **MENS SANA občanské sdružení** – (provozuje denní stacionář pro duševně nemocné.
- **KAFE OSTRAVA** – občanské sdružení provozuje v Diagnostickém centru chráněné pracoviště pro osoby s duševním onemocněním

- **Chráněné dílny pro duševně nemocné děti** – (zřizovatel Občanské sdružení MENS SANA)
- **Chráněné dílny – profesní příprava a zaměstnávání osob se zdravotním postižením v prádelenském provozu a šicí dílně** (zřizovatel VIZ Centrum)

Vzhledem k tomu, že autoři chtějí oslovit pouze 200 respondentů, je území, na kterém chtějí provádět výzkum, příliš rozlehlé. Pokud by měly být výsledky výzkumu využitelné v rámci celé republiky či moravských krajů, je vzorek příliš malý. Účelnější by bylo zaměřit se například na využití volného času mentálně postižených osob v Ostravě nebo v Moravskoslezském kraji a výsledky výzkumu pak použít pro řešení problému v rámci tohoto území.

Výzkumná strategie :

Výzkum, jehož projekt předkládáme má kvantitativní charakter. Pro naplnění výzkumného cíle (tj. zjištění kvality a nabídky služeb volnočasových aktivit pro mentálně postižené) jsme zvolili metodu dotazníkového šetření, kterým bychom chtěli oslovit rodiče nebo zákonné zástupce mentálně postižených navštěvujících vybraná denní centra a stacionáře. Dotazník by měl zjišťovat jaké služby jsou v současné době pro mentálně postižené v Jihomoravském kraji poskytovány, jakým způsobem jsou klienti oslovováni a také jaká je dostupnost a kvalita služeb. Nejvyšší důraz bude kladen na způsob trávení volného času – v členění na pasivní (sledování pořadů v televizi, na videu, poslech hudby) a aktivní (sport, kreativní tvorba, tanec, atd). – toto členění už se v operacionalizaci neobjevuje

Dotazník bude ve spolupráci s denními centry a stacionáři předán rodičům či zákonným zástupcům vybraných respondentů. Samozřejmě se předpokládá, že rodič či zákonný zástupce bude také přímo činný nebo nápomocen při vyplňování dotazníků.

Výhody zvolené strategie :

- + vysoká validita
- + přímé zaměření na respondenta (spolupráce s centry a stacionáři)

Nevýhody zvolené strategie :

- nízká reliabilita
- nelze se dotazovat přímo mentálně postižených, ale prostřednictvím rodičů nebo zákonných zástupců

- možná nedůvěra či neochota při vyplňování dotazníků rodiči nebo zákonnými zástupci vybraných respondentů

Je uvedena metoda (dotazník), ale není zřejmé, která strategie bude použita (pravděpodobně průřezová).

Teoretické a pracovní hypotézy vycházející z výzkumné otázky :

1. S rostoucí variabilitou nabídek roste návštěvnost ze volnočasových aktivit ze strany mentálně postižených
2. Čím je vyšší spokojenost s kvalitou volnočasových aktivit, tím je větší zájem o využití těchto služeb
3. Čím je lepší dostupnost volnočasových aktivit, tím je vyšší jejich návštěvnost

Klíčové koncepty :

Základní výzkumná otázka a na ni navazující teoretické a pracovní hypotézy obsahuje tři klíčové koncepty, které je nutno blíže specifikovat : **rozsah**, **kvalita** a **dostupnost** nabídek a služeb pro volnočasové aktivity mentálně postižených.

Rozsah :

- šíře nabídky volnočasových aktivit umožňující uspokojivě trávit mentálně postiženým jejich volný čas (kulturní akce, sportovní činnosti, pracovní terapie, výtvarné a hudební aktivity) – také návštěvnost (operacionalizace tento bod již obsahuje)

Kvalita :

- kvalitou služeb je myšlena míra spokojenosti s nabízenými službami

Dostupnost :

- dostupností služeb s rozumí dosažitelnost této služby z místa bydliště respondenta, přístupnost a časová dostupnost

Operacionalizace :

U každé z kategorií volnočasových aktivit určíme následující indikátory :

Proměnné nejsou rozsah, kvalita a dostupnost, to jsou koncepty. Proměnné jsou zde to, co autoři projektu vydávají za indikátory (např. množství absolvovaných akcí, množství aktivit v okolí, spokojenost, míra závislosti na dopravních prostředcích, možnost volby termínu

návštěvy, finanční zátěž). Chybí proměnná „volnočasová aktivita“. Protože se autoři propracovali pouze na úroveň proměnných, chybí indikátory proměnných a úrovně, na které se budou indikátory měřit. (např. pro proměnnou „míra závislosti na dopravních prostředcích“ lze stanovit indikátory „pěšky“, „autem“, „vlakem“ apod., tyto jsou měřeny na nominální úrovni).

Rozsah :

- množství kulturních (sportovních, výtvarných, hudebních apod.) aktivit v okolí bydliště (za měsíc)
- množství absolvovaných kulturních (sportovních, výtvarných, hudebních apod.) aktivit v okolí bydliště (za měsíc)

Kvalita :

- spokojený klient opakovaně využívá službu, se kterou je spokojen – tuto otázku má ale výzkum zjistit (viz hypotézy), zde je podána jako pravidelnost – četnost návštěvy daného druhu akce (za měsíc)
- subjektivní posouzení spokojenosti klienta s nabízenou službou vyjádřené bodovým ohodnocením na stupni od 1 do 5
- subjektivní posouzení spokojenosti klienta s přístupem jednotlivých pracovníků organizujících volnočasové aktivity

Dostupnost :

- míra závislosti na dopravních prostředcích
- možnost volby termínu návštěvy
- finanční zátěž určené volnočasové aktivity

Využití zjištěných výsledků výzkumu :

Účelem výzkumu je zjistit nedostatky a přednosti systému nabídek nebo možností využití volnočasových aktivit pro mentálně postižené. (míra jejich spokojenosti s již využívanými službami)

Zjištěné poznatky mohou být použity jako podklady pro rozšíření spektra a zlepšení kvality nabízených služeb.

Literatura pro výzkum :

STŘIHAVKOVÁ, D., 2003. *Na tom záleží*. Praha: JPM TISK

KARÁSKOVÁ, V., 2002. *Pohybem k výchově klienta s mentálním postižením*. Olomouc:

- Univerzita Palackého v Olomouci
- KARÁSKOVÁ, V., 2004. *Pobyt v letní přírodě s mentálně postiženými dětmi*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci
- KARÁSKOVÁ, V., 1997. *Zábavná cvičení s mentálně postiženými*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci
- FRANČEOVÁ, E., 2002. *Deník mého syna: nebyl jsem vyřazen ze života*. Praha: Tauris
- KVAPILÍK, J., ČERNÁ, M., 1990. *Zdravý způsob života mentálně postižených*. Praha: Avicenum
- ELLIOTOVÁ, M., 1995. *Jak ochránit svoje dítě*. Praha: Portál
- MATULAY, K. a kol., 1986. *Mentálna retardácia*. Martin: Oveta
- VERAS, R., MELTON, D., 1995. *Children of Dreams, Children of Hope*. Chicago: Henry Regnery Company
- PRATT, P. N., ALLEN, A. S., 1989. *Occupation Therapy for Children*. Toronto: The C. V. Mosby Company
- KYSUČAN, J., 1988. *Psychopedie – teorie výchovy mentálně retardovaných*. Praha: SNP
- ATAACK, S. M., 1990. *Art Activities for the Handicaped*. London: Souvenir Press Ltd.
- SILVERMAN, D., 2005. *Jako robiť kvalitatívny výskum*. Bratislava: Ikar
- BABIE, E., 2001. *The Practice of Social Research*.
- GIDDENS, A., 1999. *Sociologie*. Praha: Argo
- KREJČÍŘOVÁ, O., 1998. *Estetická výchova mentálně retardovaných*. Olomouc: Netopejř.
- ŠVARCOVÁ-SLABIKOVÁ, I., 2003. *Mentální retardace: vzdělávání, výchova, sociální péče*. Praha: Portál.
- ŠVARCOVÁ-SLABIKOVÁ, I., 1996. *Příprava mládeže s těžším mentálním postižením k uplatnění na trhu práce*. TECH-MARKET, Praha.
- KARÁSKOVÁ, V.: *Zábavná cvičení s mentálně postiženými dětmi*. 1998. FTK UP: Olomouc.
- CHROMÝ, K., 1990. *Duševní nemoc Sociologický a sociálně psychologický pohled*. Praha: Avicenum, zdravotnické nakladatelství